

EDITORIAL

Descentralizarea ca experiment legislativ (Decentralisation as a legislative experiment)

Mark BUCUCI

Abstract. *The intellectual prestige of „decentralization” comes, mainly, from the works of Tocqueville, who conceives a sort of definition of decentralization by indicating it’s effects in USA. He determines the most important logical connections for „decentralization”, connections which nowadays are natural, i. e. with „liberty”, „good governance”, „solidarity”, „active citizenship” and „sustainable prosperity”. The author argues that decentralization is a concept with a „variable geometry”, meaning that although we have some precised determinations for decentralization (deconcentration, fiscal decentralization and devolution), it has, in terms of different possible contexts, a potential for evolution. Finally, decentralization encourages a vision of the social world in which the „experiment” is central.*

Keywords: *decentralization; centralism; deconcentration; fiscal decentralization; devolution, social exeperiment.*

Biografia unui concept

În momentul în care parcurgi bibliografia imensă referitoare la problematica „descentralizării”, constai cu ușurință că este invocat cu o anumită insistență Tocqueville¹. De aceea, cred că nu este nepotrivit să insist asupra rolului pe care gânditorul francez l-a avut în reliefaarea importanței publice și private a problematicii menționate mai sus. De fapt, cariera internațională a descentralizării a început cu scrierile lui

Tocqueville, care îi dedică în *Despre democrație în America* un întreg subcapitol, și anume *Despre efectele politice ale descentralizării administrative în Statele Unite*. Din capul locului, Tocqueville ne anunță în acest text că descentralizarea se cuvine a fi înțeleasă din perspectiva efectelor pe care ea le creează. Pe atunci, la modă era „centralizarea”, iar în acest context al uzului foarte frecvent, „centralizarea” „este un cuvânt ce revine tot mereu în zilele noastre și al cărui înțeles nimeni nu

încearcă, în general, să-l precizeze”². Denunțând ambiguitatea „centralizării”, scriitorul ne anunță, de fapt, că noțiunea în cauză era orizontul privilegiat al înțelegerii realităților politice și juridice.

În demersul său de a clarifica ceea ce era ambiguu, Tocqueville distinge între „centralizarea administrativă” și „centralizarea guvernamentală” plecând de la o diferențiere a intereselor prezente la nivelul comunităților. În timp ce unele interese, crede Tocqueville, „sunt comune tuturor părților unei națiuni” (aici referindu-se la legile generale și la relațiile internaționale ale acelei comunități), altele „sunt specifice numai anumitor părți ale națiunii” (de exemplu, proiectele de la nivelul comunităților locale). Prin urmare, concentrarea primului tip de interese în același centru se numește „centralizare guvernamentală”, iar plasarea într-un centru unic a celui de-al doilea tip de interese acoperă „centralizarea administrativă”.

Tocqueville se concentrează pe monitorizarea, cu ajutorul mijloacelor pe care le avea la îndemână în acele timpuri, a efectelor negative ale centralizării. În primul rând, el ne avertizează că este posibilă³ împletirea celor două tipuri de centralizare, ceea ce – în primă instanță – duce la o amplificare extraordinară a „centralizării guvernamentale”. Dar există un efect secundar al acestei împletiri care este mai dezavantajos pentru cetățeni și comunitate decât avantajul enormei amplificări a puterii centrale: „îi deprinde

pe oameni să facă total și constant abstracție de voința lor; să se supună, nu o dată și nu într-o singură privință, ci în toate privințele și zi de zi. Atunci nu numai că îi domină prin forță, dar îi mai și captează prin intermediul deprinderilor lor; îi izolează și pe urmă îi înhață, unul câte unul, din masa comună”⁴. Practic, în ciuda „beneficiului” forței enorme a puterii centrale, cetățenii „dobândesc” pe termen lung dezavantajul de a fi reduși la statutul de supuși.

Tocqueville ne dă de înțeles că, în cazul Revoluției franceze, chiar dacă a fost diminuată „cea mai mare centralizare imaginabilă”⁵, în același timp a fost exercitată o „centralizarea administrativă” care a nimicuit instituțiile locale⁶. Iar efectele secundare ale acestei dualități, care au rămas în spațiul juridic francez până în timpurile noastre⁷, permit apariția unui anumit fel de om politic: „poți rămâne popular, dar și un adversar al drepturilor poporului, un slujitor ascuns al tiraniei, dar și un iubitor declarat al libertății”⁸.

Prin identificarea efectelor negative ale „centralizării administrative”⁹ și prin exemplificarea efectelor pozitive ale descentralizării, Tocqueville intenționează, din punctul meu de vedere, să justifice natura instrumentală a celor două centralizări și faptul că felul în care decidenții politici utilizează aceste instrumente influențează într-o manieră decisivă libertatea cetățenilor și, indirect prosperitatea comunităților. Altfel spus, Tocqueville leagă destinul personajului mai rar

invocat („descentralizarea”) de cel al libertății. Lui îi datorăm acest proiect de a „testa”, în diverse contexte instituționale, adâncirea libertăților cetățenești prin diminuarea progresivă a centralismului și, ceea ce se întâmplă adesea în zilele noastre, utilizarea descentralizării pentru a crea prosperitate și a diminua sărăcia. În siajul argumentării lui Tocqueville, descentralizarea va deveni o valoare cardinală a unei comunități, valoare ce va intra în jocuri de negociere și acomodare cu alte astfel de valori: „democrație”, „libertate”, „solidaritate”, „bună guvernare” etc. El nu putea justifica aceste legături în interiorul vocabularului argumentativ al timpului, ci doar invocând – precum Machiavelli – *verità effettuale delle cose*, în cazul nostru felul în care funcționează lucrurile în Statele Unite.

Din acest motiv, el va insista pe urmărirea efectelor și, în mod special, pe menționarea, efectelor politice: „Nu efectele *administrative* ale descentralizării sunt ceea ce admir eu cel mai mult în America, ci efectele ei *politice*”¹⁰. Astfel, în Statele Unite poate fi sesizată, în primul rând, prezența unei solidarități firești, a unei identificări oarecum spontană cu interesele publice – prezență pe care nu o întâlnești în alte țări. Potrivit lui Tocqueville, în Lumea Nouă „patria se face simțită pretutindeni”, iar sentimentele cetățeanului față de patrie este mulat pe modelul sentimentului față de propria familie – în așa fel încât „interesul pe care-l poartă statului este

tot o formă de egoism”. În al doilea rând, cetățeanul american – mărturiseste autorul francez – are în mod natural o altă poziționare față de administrație, în sensul că el nu îl percepe pe funcționar drept o amenințare („exponentul forței”), ci drept un „reprezentant al dreptului”, acea forță legitimă care este deasupra oricărui individ. În consecință, spre deosebire de ceea ce se întâmplă în Europa, în Lumea Nouă „omul nu ascultă niciodată de alt om, ci ascultă de justiție sau de lege”¹¹. Autoritatea administrativă, precizează Tocqueville, deși este altceva decât cetățenii, nu este deasupra lor, ci alături de ei. Ea este un fel de „transcendență laterală” care, în mod paradoxal, „nu stârnește nici invidie, nici ură”¹². De ce se întâmplă acest lucru? Pentru că, crede autorul francez, în măsura în care autoritatea administrativă este limitată în ceea ce privește posibilitățile de acțiune, orice cetățean resimte că nu se poate limita la a se baza doar pe autoritatea administrativă în rezolvarea problemelor sale.

Pentru a-și justifica observațiile, Tocqueville dă drept exemplu ceea ce se întâmplă în SUA cu privire la sancționarea infracțiunilor. Deși mijloacele administrative pentru aducerea infractorilor în fața justiției erau insuficiente – cel puțin în comparație cu ceea ce se întâmplă în Europa –, eficiența „sistemului penal” era de invidiat¹³. Posibilă explicație a acestei stări de lucruri este, în opinia lui Tocqueville, faptul că „toți se consideră interesați în dove-

direa delictului și prinderea delincventului”¹⁴. Aici ne interesează doar faptul că această stare de lucruri este un efect secundar al slăbiciunii „centralizării administrative”. De asemenea, în acest loc este configurat portretul a ceea ce astăzi numim „cetățenie activă”, este stabilită o legătură intimă între aceasta și descentralizare, dar ne și este prezentat impactul neașteptat pe care îl are descentralizarea asupra unor regiuni aparent străine ale câmpului social.

Descentralizarea – un concept cu „geometrie variabilă”

Cert este că în zilele noastre „descentralizarea” a devenit un loc comun al discursului public, unul a cărui frecventare nu o poți evita, fie că ești decident politic, fie că ești cetățean. Poți să fii de acord cu descentralizarea, sau nu, însă nu poți evita să te raportezi la ea, nu o poți trece sub tăcere.

În mod firesc, descentralizarea a intrat și în câmpul cercetărilor academice. Un astfel de cercetător, Daniel Treisman¹⁵ – care se referă în primul rând la descentralizarea politică – se simte nevoită să îi facă un portret cultural înainte de a o urmări metodologic. Astfel, ne spune autorul citat, „descentralizarea” a devenit o modă¹⁶, iar luată împreună cu alte instrumente noționale – cum ar fi „democrația”, „piața”, „domnia legii” – ea este astăzi percepută ca o terapie necesară în vederea diminuării sau eliminării unor deficiențe politice și sociale. Se poate susține

că este o modă și pentru că, susține Treisman, entuziasmul aferent descentralizării nu are limite geografice sau ideologice. Acest entuziasm a „contaminat” în mod unificator atât dreapta, cât și stânga, atât Nordul cât și Sudul. De asemenea, observă Treisman în demersul său de conturare a importanței simbolice a problemei avute în atenție, este dificil să identifici o altă determinație constituțională care să fie recunoscută și glorificată precum descentralizarea de către actori politici incompatibili sub anumite raporturi, precum Bill Clinton și George W. Bush, Francois Mitterrand și Boris Elțin¹⁷. Poate doar „democrația însăși” ar fi o astfel de trăsătură constituțională, precizează Treisman.

Dincolo de aceste aspecte, este de netăgăduit că „credința în descentralizarea politică ca fiind ceva bun a reconfigurat felul de a guverna de-a lungul globului”¹⁸. Sub imperiul acestei credințe, arată autorul citat, Belgia a decis să se transforme în stat federal, Franța a creat legislaturi regionale alese în mod direct, Regatul Unit a permis crearea unor adunări parlamentare în Scoția și Țara Galilor și a resuscitarea celei din Irlanda de Nord, fostele țări comuniste au dat puteri comunităților locale, Etiopia a devenit stat federal, Africa de Sud a dat autonomie sporită provinciilor, în multe țări din America Latină responsabilități importante au fost acordate unităților subnaționale, legislativul indian a reconfigurat textul constituțional pentru ca „guvernele” din mediul

rural să primească puteri sporite șamd¹⁹.

Mai mult, finanțările masive, din partea unor state sau din partea organismelor internaționale, oferite pentru conceperea și aplicarea proiectelor de descentralizare indică existența unei tendințe practice de anvergură globală²⁰, nu doar a unui ideal cultural²¹. Iar centralismul începe să capete din ce în ce mai insistent alura unui personaj negativ. Alți autori stabilesc alt fel de relații între „globalizare” și „descentralizare”. De pildă, Cheema și Rondinelli, care susțin că fenomenul globalizării a modelat nu doar conceptele aferente creșterii economice, ci și percepțiile legate de actul de guvernare și de funcțiile și rolul pe care le au guvernele. Globalizarea nu doar că „deconcentrează” activitatea economică în interiorul statelor și între state, dar și creează condițiile producerii unei descentralizări *de facto* prin intermediul leadership-ului și inițiativei locale²².

Distingând între descentralizarea din perspectiva țărilor în curs de dezvoltare (pentru care nevoia de creștere economică și cea de stabilitate politică sunt centrale) și cea din perspectiva țărilor dezvoltate, Petak ajunge la concluzia că, în cazul primelor țări, sistemele centralizate s-au dovedit a fi incapabile să rezolve problemele subdezvoltării și instabilității politice²³. În cazul fostelor țări comuniste, Petak este de acord cu Bird, Ebel și Wallich, atunci când aceștia susțin că – în măsura în care excesiva centralizare

(*over-centralization*) a dominat toate aspectele vieții respectivelor țări – descentralizarea ar putea fi elementul-cheie în tranziția acestora de la economia-comandă la economia de piață, de la o societate totalitară la o societate pluralistă, democratică.

Cu mențiunea că, precizează Petak, orice proiect de descentralizare trebuie conceput și aplicat în mod corect²⁴, adaptat realităților fiecărei țări. O atare mențiune este necesară pentru că în designul unui astfel de proiect sunt cuprinse foarte multe variabile, variabile care în contexte diferite pot crea efecte nedorite de cei care au conceput proiectul de descentralizare²⁵. Un exemplu bun pentru a ilustra cele spuse mai sus este acela al operaționalizării politicilor publice de descentralizare în America Latină. Faletti precizează că efectele aplicării politicilor publice de descentralizare variază foarte mult de la o țară la alta, în așa fel încât teoriile existente în acest moment nu pot da seama de aceste variații²⁶. În timp ce în unele țări, precum Brazilia sau Columbia, s-au obținut efectele vizate, în altele (Mexic) rezultatele au fost mediocre, iar în altele (Argentina) au fost ne semnificative.

Prin urmare, și conceptul de „descentralizare” este unul ce presupune o variabilitate și „riscul” ajustărilor permanente. Cred că din acest motiv a preferat Manor să folosească, pentru a descrie diferitele proiecte și aplicări ale proiectelor de descentralizare, formula „a experimenta descentralizarea”²⁷,

în loc să încerce să contureze imaginea aplicării mecanice a unui algoritm invariabil. Mai mult, foarte mulți autori specializați pe problema descentralizării insistă asupra unui efect al acesteia, și anume transformarea entităților rezultate în urma descentralizării în – așa cum spune Treisman – „laboratoare” ale democrației, „laboratoare” care pot desfășura în paralel experimente privind politici publice distincte²⁸.

Descentralizarea este un concept cu „geometrie variabilă” atât din punct de vedere intensional, cât și extensional, datorită atât multitudinii de situații concrete în care este aplicat sau efectelor diferite pe care le poate avea la nivelul comunităților, cât și datorită evoluției istorice a conceptului. Astfel, Treisman, referindu-se în principal la descentralizarea politică, spune că descentralizarea semnifică realități diferite pentru persoane diferite²⁹.

În ceea ce privește evoluția istorică a conceptului, Petak³⁰ – autorul pe care îl folosesc în cele ce urmează – vorbește despre „teorii ale descentralizării”, descentralizarea fiind pentru el un fel de „termen-umbrelă” care astăzi acoperă situații care anterior nu îi erau alocate. Astfel, dacă în anii '50, în științele politice, se vorbea despre „deconcentrare” (transmiterea puterii de a lua decizii de la birocratiile centrale, aflate în capitalele statelor, către birocratiile ce nu își mai aveau sediul în capitale), începând cu anii '70 este preferat termenul de „descentralizare” (odată cu transmiterea puterii

de a asigura servicii sociale). Tot în anii '70 începe să fie folosit mai insistent și termenul de „devoluție”. Acesta era utilizat pentru a desemna acele schimbări instituționale care presupuneau conferirea puterii de a lua decizii autorităților locale. Uneori, „devoluția” mai este numită și „descentralizarea democratică”, tocmai deoarece ea indica acele proiecte de descentralizare care au reușit să transfere puterea politică și pe cea fiscală către comunitățile locale.

Cu toate aceste variații contextuale, cercetătorii au reușit să agrege un nucleu dur al „descentralizării”. Astfel, Manor definește descentralizarea ca fiind procesul de transfer al resurselor, responsabilităților și autorității de la guvernele naționale către organismele intermediare, „guvernele locale” și, uneori, chiar către comunități și entități private³¹. El mai aproximează, folosind adaptarea pe care Parker o face tipologiei lui Rondinelli, că descentralizarea poate fi diferențiată pe trei secvențe³²:

1. deconcentrare (descentralizare administrativă);
2. descentralizare fiscală;
3. devoluție (descentralizare democratică).

Fiecare stat experimentează cu aceste trei posibilități, angajându-le pe toate în același timp, mixând două dintre ele sau utilizând doar pe una. Nu întâmplător, Andrew Parker³³ a comparat politicile publice aferente descentralizării cu „gătitul unui soufflé”, cu scopul de a configura o teorie flexibilă a descentralizării. O astfel de teorie, crede Parker, are

meritul de a recunoaște atât nevoia unei teorii sistematice a descentralizării, cât și imposibilitatea schițării unei strategii unice a descentralizării. Așa cum un soufflé reușit, precizează autorul invocat, are nevoie de combinarea potrivită a ingredientelor (lapte, ou, făină, căldură), la fel descentralizarea are nevoie de o combinație fericită a secvențelor menționate mai sus. Preluând analogia lui Parker, Cheema și Rondinelli ne sugerează că „a învăța cum se descentralizează” presupune, pe lângă stăpânirea judicioasă a datelor teoretice, și experimentarea și voința de a îmbunătăți performanțele obținute prin încercare și eroare³⁴.

Concluzii

Într-una din motivările deciziilor sale, Louis Brandeis, membru al

Curții Supreme de Justiție a SUA, spunea că unul din avantajele pe care statele federale le au în raport cu cele unitare este că, în măsura în care membrii unui stat federat decid în acest sens, acel stat poate deveni un „laborator” de politici publice. Adică, acel stat poate pune în joc noi experimente sociale și economice, experimente care fac posibile noi instrumente instituționale utile în rezolvarea problemelor comunității – fără să pună în pericol celelalte state federate. „Descentralizarea”³⁵ este împletită, sub o formă sau alta, cu o astfel de viziune despre câmpul social: experimentăm la nivel local, național, global, iar această stare de lucruri nu duce în mod necesar la o relaxare iresponsabilă a decidenților politici, a cetățenilor, ci la o mai mare responsabilizare a lor în legătură cu pregătirea și administrarea ingredientelor politicilor publice.

Note

¹ De exemplu Tulia G. Falleti, *Decentralization and Subnational Politics in Latin America*, Cambridge University Press, New York, 2010, p. 1.

² Alexis de Tocqueville, *Despre democrație în America*, vol. 1, Editura Humanitas, București, 1995, p. 136.

³ Aceste două tipuri de centralizare mai degrabă, ne avertizează Tocqueville, „se atrag una pe alta”, decât să se respingă, ceea ce generează o anumită dificultate în a le separa.

⁴ *Ibidem*, p. 137.

⁵ *Ibidem*. Prin această formulă el se referă la ceea ce s-a întâmplat în

timpul lui Ludovic al XIV-lea: „aceiași om stabilea legile generale și deținea puterea de a le interpreta, reprezenta Franța în afara hotarelor și acționa în numele ei”. Pe de altă parte, susține Tocqueville, „sub Ludovic al XIV-lea centralizarea administrativă era mult mai restrânsă decât în zilele noastre”.

⁶ *Ibidem*, p. 149, „În Revoluția franceză au existat două mișcări în sens contrar pe care se cuvine să nu le confundăm: una favorabilă libertății, cealaltă favorabilă despotismului. [...] Revoluția s-a pronunțat concomitent împotriva regalității și împotriva

instituțiilor locale. Ea a contopit în aceeași ură tot ceea ce o precedase, puterea absolută și ceea ce putea tempera rigorile acesteia; a fost în același timp republicană și centralizatoare”.

⁷ Pe de altă parte, cercetătoarea Vivienne A. Schmidt susține că introducerea legislației descentralizării între 1982 și 1986 în Franța a fost împlinirea unui deziderat al Revoluției franceze (*Democratizing France: the political and administrative history of decentralization*, Cambridge University Press, New York, 2007, p. 3). Schmidt constată că istoria descentralizării în Franța ultimilor două sute de ani nu a fost una de succes, în sensul că modelul practicii legislative în ceea ce privește descentralizarea a fost acela al revenirii perpetue la centralizare: „scurte perioade de descentralizare în timpul crizelor guvernamentale urmate de lungi perioade de centralizare în perioadele de relativă stabilitate guvernamentală” (p. 3). Cercetătoarea este de acord cu Tocqueville atunci când susține că Revoluția franceză „nu doar a fixat parametrii dezbaterii legislative pe tema descentralizării, conceptual și instituțional, ci a și dat modelat interesul privind comportamentul legislativ pe această temă” (p. 4).

⁸ Alexis de Tocqueville, *Op. cit.*, p. 149.

⁹ *Ibidem*, p. 138. Într-o altă secvență discursivă, Tocqueville leagă diminuarea „centralizării administrative” și de prosperitatea comunităților: „Socot însă că centralizarea administrativă nu face decât să-i slăbească pe oamenii care i se supun, pentru că tinde să diminueze neîncetat spiritul lor civic. Este adevărat că centralizarea administrativă izbu-

tește să unească, la un moment dat și într-un loc anumit, toate forțele disponibile ale acțiunii, dar ea prejudiciază reproducția forțelor. Ajută națiunea să triumfe în ziua bătăliei, dar cu timpul îi diminuează puterea. Poate, așadar, să contribuie admirabil la gloria temporară a unui om, nu însă la prosperitatea durabilă a unui popor”.

¹⁰ *Ibidem*, p. 146.

¹¹ *Ibidem*. Această situație are legătură cu o realitate constituțională americană. Este vorba despre așa-numita Clauză de supremație, care precizează că în SUA Constituția este „legea supremă a țării”. În schimb, în Anglia funcționa doctrina supremației Parlamentului. O discuție lămuritoare asupra acestei diferențe este prezentă la Cătălin Avramescu, *Constituția Statelor Unite: comentariu, text, note*, Editura Humanitas, București, 2010, p. 114

¹² *Ibidem*, p. 147.

¹³ *Ibidem*, „...mă îndoiesc că există vreo altă țară în care să se întâmple atât de rar ca un delict să rămână nepedepsit”. Această diferență este afirmată mai ferm pe pagina următoare: „În Europa, delinventul este considerat un nefericit care se luptă pentru a se salva de agenții puterii, populația pare că asistă la această luptă. În America, el este considerat un inamic al speciei umane și întreaga populație îi este potrivnică”.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Daniel Treisman, *The Architecture of Government, rethinking political decentralization*, 2007, Cambridge University Press, New York, pp. 1-2. O observație de același fel, de data aceasta despre descentralizarea fiscală, îi aparține lui Oates. „Fiscal decentralization is in vogue”, afirmă

- Wallace E. Oates în „An Essay on Fiscal Federalism”, *Journal of Economic Literature*, 37 (3), September, 1999, pp. 1120-1149.
- ¹⁶ Faletti vorbește chiar despre o „euforie” a descentralizării. În Tulia G. Falleti, *Op. cit.*, p. 11.
- ¹⁷ Semnificativ în acest sens este și ceea ce menționează Tulia G. Falleti, *Op. cit.*, p. 4, „Pe tot globul, coaliții eterogene de actori sociali și politici din tot spectrul ideologic au sprijinit mișcarea pentru descentralizare. Politicieni de dreapta și de stânga; lideri democrați și lideri autoritari; creatori de politici publice în finanțe, educație, sănătate și dezvoltare urbană; savanți din universități – toți au pledat pentru descentralizare”.
- ¹⁸ Daniel Treisman, *Op. cit.*, pp. 1-2.
- ¹⁹ Daniel Treisman, *Ibidem*, p. 3.
- ²⁰ Campbell surprinde această tendință globală și o numește „revoluția tăcută” a timpurilor noastre (Tim Campbell, *The Quiet Revolution: Decentralization and the Rise of Political Participation in Latin America's Cities*, University of Pittsburgh Press, Pittsburgh, PA, 2005).
- ²¹ Daniel Treisman, *Op. cit.*, p. 4.
- ²² Shabbir Cheema, Dennis A. Rondinelli, *From Government Decentralization to Decentralized Governance*, p. 5, în G. Shabbir Cheema, Dennis A. Rondinelli (ed.), *Decentralizing governance: emerging concepts and practices*, Brookings Institution Press, Washington, D.C., 2007.
- ²³ Zdravko Petak, *How to measure decentralization: case-study from Central European countries*, The Third Pentannual WORKSHOP ON THE WORKSHOP Building Social Capital and Self-Governing Capabilities in Diverse Societies, Bloomington, June 2-6, 2004, p. 2, accesibil la: http://www.indiana.edu/~wow3/papers/wow3_petak.pdf
- ²⁴ Richard M. Bird, Robert D. Ebel, Christine I. Wallich (ed.), *Decentralization of the Socialist State*, The World Bank, Washington, DC, 1995, p. 1. În acest volum îi este dedicat și României un capitol intitulat *Decentralization and local government finance in Romania*, scris de Felix A. Jakob.
- ²⁵ În acest sens, există numeroase cercetări privind relație dintre diversele variabile cu care operează descentralizarea. O astfel de cercetare este cea realizată de Francis Castles. Acesta analizează, folosind date statistice, relația dintre descentralizarea fiscală și eficiența economică sau dintre centralismul fiscal și nivelul ajutoarelor sociale.
- ²⁶ Tulia G. Falleti, *Op. cit.*, p. 3.
- ²⁷ James Manor, *The Political Economy of Democratic Decentralization*, The World Bank, Washington, DC, 1999, p. viii.
- ²⁸ Daniel Treisman, *Op. cit.*, p. 4.
- ²⁹ Daniel Treisman, *Op. cit.*, p. 2.
- ³⁰ Zdravko Petak, *Op. cit.*, p. 2. O „biografie” oarecum diferită, dar mai amplă și mai actuală, oferă Shabbir Cheema, Dennis A. Rondinelli, *From Government Decentralization to Decentralized Governance*, în G. Shabbir Cheema, Dennis A. Rondinelli (ed.), *Op. cit.*, pp. 1-4.
- ³¹ James Manor, *Op. cit.*, p. VIII. Manor nu folosește termenul de secvență. L-am preluat de la Falleti, care, constatând neputința teoriilor descentralizării de a da seama de multiplele variații empirice, elaborează o teorie secvențială a descentralizării.

- ³² James Manor, *Ibidem*, p. 5.
- ³³ Andrew Parker, *Decentralization: The Way Forward for Rural Development?*, Policy Research Working Paper 1475, World Bank, 1995, p. 43.
- ³⁴ Shabbir Cheema, Dennis A. Rondinelli, *From Government Decentralization to Decentralized Governance*, în G. Shabbir Cheema, Dennis A. Rondinelli (ed.), *Op. cit.*, p. 9.
- ³⁵ În ceea ce privește relația dintre decentralizare și experimentalism, exemplar este articolul „Minimalism and Experimentalism in the Administrative State”, de Charles F. Sabel și William H. Simon, *The Georgetown Law Journal*, 2011, pp. 53-93.

Bibliografie

- Avramescu, Cătălin, *Constituția Statelor Unite: comentariu, text, note*, Editura Humanitas, București, 2010.
- Bird Richard M., Ebel, Robert D., Wallich, Christine I. (ed.), *Decentralization of the Socialist State*, The World Bank, Washington DC, 1995.
- Campbell, Tim, *The Quiet Revolution: Decentralization and the Rise of Political Participation in Latin America's Cities*, University of Pittsburgh Press, Pittsburgh, PA, 2005.
- Cheema, G. Shabbir, Rondinelli Dennis A. (ed.), *Decentralizing governance: emerging concepts and practices*, Brookings Institution Press, Washington, D.C., 2007.
- De Tocqueville, Alexis, *Despre democrație în America*, vol. 1, Editura Humanitas, București, 1995.
- Faletti Tulia G., *Decentralization and Subnational Politics in Latin America*, Cambridge University Press, New York, 2010.
- Manor, James, *The Political Economy of Democratic Decentralization*, Washington, DC, The World Bank, 1999.
- Oates, Wallace E., „An Essay on Fiscal Federalism”, *Journal of Economic Literature* 37 (3), September, 1999.
- Sabel, Charles F., Simon William H., „Minimalism and Experimentalism in the Administrative State”, *The Georgetown Law Journal*, 2011, pp. 53-93.
- Schmidt, Vivien A., *Democratizing France: the political and administrative history of decentralization*, Cambridge University Press, New York, 2007.
- Treisman, Daniel, *The Architecture of Government, rethinking political decentralization*, Cambridge University Press, New York, 2007.

Resurse electronice

- Petak, Zdravko, „How to measure decentralization: case-study from Central European countries”, The Third Pentannual WORKSHOP ON THE WORKSHOP Building Social Capital and Self-Governing Capabilities in Diverse Societies, Bloomington, June 2 -6, 2004. http://www.indiana.edu/~wow3/papers/wow3_petak.pdf (accesat pe 1.02.2014)
- Parker, Andrew, „Decentralization: The Way Forward for Rural Development?”, Policy Research Working Paper 1475, World Bank, 1995. <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-1475> (accesat pe 1.02.2014).